

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 616/2024-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED]

[REDACTED] zastúpeného Advokátska kancelária JUDr. Daniel Blyšťan s.r.o., Brezová 10, Košice-Juh, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/180/2022 z 27. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou súdu 27. decembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia, ktoré navrhuje zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, a súčasne žiada priznať náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v konaní vedenom Okresným súdom Košice I [teraz Mestský súd Košice (ďalej aj „okresný súd“ alebo „mestský súd“)] sa sťažovateľ ako žalobca domáhal od žalovaného zaplatenia sumy 57 000 eur s príslušenstvom z titulu poistného plnenia z poistnej zmluvy. Rozsudkom z 10. januára 2017 okresný súd v I. výroku zastavil konanie v časti 6 000 eur s úrokmi z omeškania vo výške 8,05 % ročne zo sumy 6 000 eur od 22. júna 2013 do zaplatenia, v II. výroku žalobu zamietol a v III. výroku žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“), rozhodujúc o odvolaní sťažovateľa, rozsudkom zo 16. mája 2018 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti (II. a III. výrok, pozn.) ako vecne správny potvrdil a žalovanému priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

3. Proti predmetnému rozsudku krajského súdu sťažovateľ podal dovolanie z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) argumentujúc, že okresný súd a krajský súd jeho vec nesprávne právne posúdili, pretože „*neaplikovali ust. § 54 OZ na znenie zmluvných podmienok – oceňovacích tabuliek, ktoré sú súčasťou poisťného vzťahu sporových strán a tvoria súčasť podmienok poisťnej zmluvy, nakoľko bližšie a konkrétne vymedzujú práva a povinnosti strán z poisťnej zmluvy*“, a ďalej z toho dôvodu, že „*odvolací súd nepriznal žalobcovi ochranu ako spotrebiteľovi... z dôvodu, že žalobca je lekár a aj znalec, a nemožno ho v prejednávanej veci vnímať ako priemerného spotrebiteľa na trhu poisťných produktov, ktorý by si v dôsledku zjavnej nerovnováhy so žalovanou vyžadoval špecifickú ochranu*“.

4. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa odmietol podľa § 447 písm. f) CSP a zároveň rozhodol, že žalovaný má nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Proti uzneseniu najvyššieho súdu sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť, o ktorej rozhodol ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 157/2022-26 z 8. júla 2022 tak, že vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

5. Ústavný súd vzhladol porušenie práva na spravodlivý proces v postupe najvyššieho súdu, ktorý sa odmietol vecou meritórne zaoberať s poukazom na skutočnosť, že sťažovateľ v podanom dovolaní neodôvodnil dovolanie spôsobom predpokladaným § 432 CSP. V bode 5 nálezu (pozri bod 3 odôvodnenia) poukázal na tú časť odôvodnenia dovolania, ktorá jednoznačne formulovala dovolaciu otázku a charakterizovala dovolací prieskum.

6. Po zrušení uznesenia a vrátení veci najvyšší súd po meritórnom prieskume dovolania zamietol dovolanie podľa § 448 CSP. Najvyšší súd vychádzal zo záväzného právneho názoru ústavného súdu a predmet dovolacieho prieskumu sústredil na hľadanie odpovede na dovolaciu otázku formulovanú sťažovateľom v podanom dovolaní. V tomto smere sa zaoberal otázkou postavenia sťažovateľa ako spotrebiteľa v konaní a zároveň otázkou možnosti uplatnenia § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ namieta nesprávnosť a neústavnosť rozsudku. Podľa jeho názoru je arbitrárny, vnútorne nekonzistentný a nedáva jasné odpovede na sťažovateľom vymedzené dovolacie otázky. Poukazuje na to, že najvyšší súd neposkytol explicitnú odpoveď na všeobecne položenú otázku týkajúcu sa prípadu, keď poisťná zmluva, všeobecné zmluvné podmienky a oceňovacie tabuľky nevymedzujú rozsah oprávnenia poisťovne, a teda či je v takej situácii súd povinný na oceňovaciu tabuľku nazerať ako na zmluvnú podmienku a vykladať ju v súlade s § 54 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a použiť výklad pre spotrebiteľa priaznivejší.

8. Sťažovateľ vyjadruje presvedčenie, že najvyšší súd v otázke posúdenia právneho postavenia sťažovateľa ako spotrebiteľa postupoval protichodne. Na jednej strane najvyšší súd poukázal na konzistentnosť posúdenia tejto otázky súdom prvého stupňa a odvolacím súdom, pričom sám sa k ich záverom priklonil, keď uviedol, že sťažovateľovi svedčí postavenie spotrebiteľa. Na strane

druhej sťažovateľ najvyššiemu súdu vytýka, že sťažovateľovi nebolo priznané postavenie priemerného spotrebiteľa, a to vzhľadom na zamestnanie sťažovateľa, ktorý je lekár a súdny znalec.

9. Sťažovateľ akcentuje predmet poisťnej zmluvy, ktorým bolo poskytnutie poisťnej ochrany zo strany žalovaného ako dodávateľa za stanovených podmienok na formulárových zmluvách, ktorých obsah nezmeniteľne pripravil a určil žalovaný a ktoré sťažovateľ nemal možnosť ovplyvniť. V tejto súvislosti ďalej argumentuje, že obsah zmlúv nemal možnosť ovplyvniť a nezáleží na tom, či v čase podpisu poisťnej zmluvy bol inštalátorom alebo vodičom MHD. Tvrdí, že jeho postavenie znalca a lekára nemohlo mať vplyv na posúdenie jeho osoby ako spotrebiteľa. Žalovanému vytýka zneužitie jeho postavenia ako silnejšej strany, pretože využil nejednoznačnosť oceňovacích tabuliek a sám bez kontroly vybral ním určené percento postihnutia.

10. Ďalej sťažovateľ dôvodí, že najvyšší súd len formálne posúdil vzťah medzi sporovými stranami ako spotrebiteľský a postavenie sťažovateľa ako spotrebiteľa, ale reálne mu nepriznal práva spotrebiteľa.

11. K otázke aplikácie § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka sťažovateľ tvrdí, že najvyšší súd sa vôbec k tejto skutočnosti nevyjadril. V ďalšom texte odôvodnenia ústavnej sťažnosti poukazuje na to, že odpoveď na položenú otázku možno implicitne odvodiť z tvrdenia, že oceňovacie tabuľky ako súčasť poisťnej zmluvy spadajú pod aplikáciu § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Porušiteľ týmto postupom priznal poisťovní oprávnenie rozhodovať o určení konkrétneho zdravotného postihnutia mocenským určením konkrétneho percenta, a to napriek tomu, že žiaden postup a ani pravidlá nie sú pri určovaní výšky náhrady stanovené. Podstatu sporného posúdenia abstrahuje tak, že v prípade, ak nie je stanovený postup pri výbere percenta postihnutia, nie je prípustné, aby si žalovaný sám uzurpoval oprávnenie o tomto percente rozhodovať. V tomto zmysle namieta, že v prípade, ak existuje percentuálny rozptyl pri určovaní hodnoty, tak v súlade s § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka je žalovaný povinný poskytnúť najvyššiu možnú hodnotu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd ústavnú sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Ústavný súd na predbežnom prerokovaní preskúmal, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde) a osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. Ústavný súd v prvom rade v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

14. Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala, a bola vyhlásená spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

15. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu je nesporne aj právo účastníka konania, resp. strany sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpoveď na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03). Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, preto postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces. Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad.

16. Na tomto mieste treba zdôrazniť, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom (I. ÚS 31/05) a v zásade nemá právomoc preskúmať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré pri výklade a uplatňovaní zákonov vytvorili skutkový a právny základ ich rozhodnutí. Kompetenciou ústavného súdu je v prípadoch napadnutia rozhodnutí všeobecných súdov kontrola zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie právnych noriem a postupu, ktorý im predchádzal so základnými právami. Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by prijaté právne závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, čím by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (IV. ÚS 43/04).

17. Ústavný súd preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu vymedzenom v ústavnej sťažnosti a dospel k záveru, že rozsudok najvyššieho súdu netrpí nedostatkami prezentovanými sťažovateľom. Prieskumná činnosť ústavného súdu bola vymedzená sťažnostnou argumentáciou, ktorou sťažovateľ namietal nepreskúmateľnosť, arbitrárnosť a neústavnosť rozsudku najvyššieho súdu. Uvedené zákonnosť diskvalifikujúce kritériá uplatnil vo vzťahu k posúdeniu základných otázok najvyšším súdom, ktoré sa týkali (i) postavenia sťažovateľa ako spotrebiteľa a (ii) aplikovateľnosti § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka na konkrétnu právnu vec.

18. Najvyšší súd sa oboma otázkami sťažovateľa zaoberal a poskytol na ne primerané odpovede. O obsahu rozsudku nemožno uvažovať ako vnútorne rozpornom, nekonzistentnom, neodôvodnenom či svojvoľnom. Najvyšší súd primerane reagoval na dovoláciu argumentáciu sťažovateľa a v jeho úvahách nemožno vzhladať logický nesúlad. Ústavný súd vníma sťažovateľove interpretačné tendencie vo vzťahu k rozsudku ako opomínajúce podstatný obsah

rozsudku. Najvyšší súd sa zaoberal námietkou sťažovateľa týkajúcou sa priznania postavenia spotrebiteľa a rovnako sa zaoberal aj námietkou splnenia podmienok na aplikáciu § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

19. K postaveniu sťažovateľa ako spotrebiteľa najvyšší súd poukázal na skutočnosť, že v priebehu konania nebola otázka postavenia sťažovateľa ako spotrebiteľa sporná. Súdny nižšieho stupňa posudzovali poisťnú zmluvu ako zmluvu spotrebiteľskú a o sťažovateľovi uvažovali ako o spotrebiteľovi, napokon hmotnoprávnemu vzťahu ako nadstavbu poskytli ochranu prostriedkami práva procesného. Rovnako možno konštatovať, že v prípade, ak by súdy neposudzovali právny vzťah ako spotrebiteľský, nezaoberali by sa aplikáciou § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka na právny vzťah, pretože jeho aplikáciu by apriórne vylučovala skutočnosť, že sťažovateľ nie je spotrebiteľom.

20. Námietku sťažovateľa týkajúcu sa neuznania jeho postavenia ako spotrebiteľa je potrebné vnímať v úzkej súvislosti s jeho tvrdením o použití § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka na jeho právny vzťah. Úzku súvislosť ústavný súd dedukuje z vyjadrení sťažovateľa obsiahnutých v bodoch 24, 26 a 31 ústavnej sťažnosti, ktoré indikujú, že sťažovateľ by akceptoval právne posúdenie svojho postavenia ako spotrebiteľa jedine v prípade, ak by sa ako dôsledok prejavilo vo vyhovení jeho požiadavke vec posúdiť podľa § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Táto argumentácia vytvára falošnú späťnosť, v zmysle ktorej je potrebné vždy pri spotrebiteľských zmluvách aplikovať výklad pre spotrebiteľa priaznivejší. Neopodstatnenosť takejto úvahy konštatoval najvyšší súd v bode 17 odôvodnenia rozsudku.

21. Hoci sťažovateľ tvrdí, že najvyšší súd neposkytol dostatočnú odpoveď na otázku týkajúcu sa aplikácie § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka, v skutočnosti tomu tak nie je. Najvyšší súd zaujal svoje stanovisko k naznačenej otázke v bode 16 odôvodnenia rozsudku. Uviedol, že pochybnosť o obsahu poisťnej zmluvy nenastala, pretože percentuálne rozpätie poisťného plnenia pre rôzne druhy úrazov nezakladalo pochybnosť o obsahu poisťnej zmluvy; ten bol určený práve percentuálnym rozpätím. Napokon poukázal aj na porovnateľný mechanizmus poskytovania náhrady pri poškodení na zdraví uplatňovaný zákonom č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov, ktorý tiež upravuje bodové rozpätie pri jednotlivých poškodeniach na zdraví. Týmto odôvodnil aj prípustnosť akceptácie takéhoto spôsobu určenia ocenenia.

22. Aplikácia § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka je podmienená kumuláciou dvoch právnych skutočností. Posudzovaný právny vzťah musí mať charakter spotrebiteľského právneho vzťahu a zároveň musí existovať pochybnosť o obsahu spotrebiteľskej zmluvy, ktorá spotrebiteľský vzťah založila. Všeobecné súdy uvážili neaplikovať toto ustanovenie výlučne z dôvodu, že nezistili pochybnosť o obsahu spotrebiteľskej zmluvy, nie preto, že by sťažovateľa nepovažovali za spotrebiteľa. Najvyšší súd túto skutočnosť zrozumiteľne vysvetlil v bode 16 a 17 odôvodnenia rozsudku, keď uviedol, že postavenie sťažovateľa ako lekára a znalca nerezultovalo do odmietnutia priznania postavenia sťažovateľa, ale dotýkalo sa posúdenia okolností uzatvorenia poisťnej zmluvy. Niet rozumných pochybností o tom, že sťažovateľ ako znalec a lekár je odborníkom v danej oblasti

oceňovania, ktorý má objektívnu príležitosť poznať systém, mechanizmus, s ktorým pracuje. V tejto súvislosti preto nemožno vzhliadať rozporuplnosť rozsudku tvrdenú sťažovateľom. Najvyšší súd tiež poukázal na to, že pochybnosť o obsahu spotrebiteľskej zmluvy nemôže byť vyvolaná tým, že oceňovacie tabuľky neboli žalobcovi predložené pri podpise zmluvy.

23. Sťažovateľ zasadzoval rozptyl percentuálneho vyjadrenia v oceňovacích tabuľkách do kontextu s poškodením zdravia a využíval argumentáciu, v zmysle ktorej sa žalovanému zveruje možnosť rozhodovať priamo o rozsahu poškodenia zdravia, dokonca slovami sťažovateľa „mocensky“. Najvyšší súd sa zaoberal aj touto námietkou sťažovateľa a uviedol, že stanovené rozpätie vyžaduje od poisťovne, aby pri likvidácii poisťnej udalosti postupovala v medziach tohto rozpätia, a to na základe relevantnej lekárskej dokumentácie, čím sa posudzovanie objektivizuje a zároveň vylučuje sťažovateľom tvrdené mocenské rozhodovanie. Sťažovateľ svojvôľu a neurčitosť pri oceňovaní tvrdí, súc si vedomý pravidiel oceňovania. Oceňovacie tabuľky rozptylom percentuálneho vyjadrenia, prirodzene, nedefinujú len rozsah poškodenia zdravia, ale umožňujú bližšiu individualizáciu toho, akú náhradu poskytne poisťovňa pri poškodení zdravia. Do úvahy o určení konkrétnej miery percentuálneho vyjadrenia nepochybne vstupujú aj ďalšie faktory – vek poškodeného, pracovné zaradenie, obvyklé životné návyky a pod., ktoré napokon umožňujú požadovanú individualizáciu.

24. Medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by ústavný súd po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení, preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

25. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa uplatnenými v jeho ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. novembra 2024

Miloš Maďar
predseda senátu